

WYBRANE PROBLEMY RACHUNKOWOŚCI ROLNICZEJ I FADN W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

W dniu 21 kwietnia 2006 r. w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie odbyła się konferencja naukowa podejmująca problematykę rachunkowości rolnej i systemu FADN w krajach Unii Europejskiej. Organizatorami konferencji byli: Katedra Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolniczych, Podyplomowe Studia Rachunkowości Gospodarstw Rolniczych i Przedsiębiorstw Wydziału Ekonomiczno-Rolniczego SGGW oraz Krajowe Stowarzyszenie Księgowych w Rolnictwie. W Radzie Programowej Konferencji uczestniczyli prof. H. Runowski, prof. W. Ziętara, dr T. Kondraszuk, dr L. Goraj oraz dr E. Tchorzewska.

W konferencji wzięło udział ponad siedemdziesiąt osób – przedstawiciele instytutów naukowych, akademii rolniczych, akademii ekonomicznych oraz przedstawiciele świata praktyki. Wśród zaproszonych gości wymienić należy: dr R. Sassa – Dyrektora Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego, dr L. Goraja – kierownika Zakładu Rachunkowości Rolnej Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (IERiGŻ), dr B. Matusza – Dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. L. Gorajowi towarzyszyła grupa pracowników Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ, między innymi dr D. Osuch – Kierownik Pracowni Zasilania i Zarządzania Bazą Danych, mgr inż. K. Grabowska – Kierownik Pracowni Metodyki i Szkolenia oraz pracownik Zakładu Rachunkowości Rolnej – dr A. Smolik.

Głównym celem konferencji było przedstawienie najważniejszych problemów dotyczących Systemu Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych (FADN) oraz stworzenie możliwości do dyskusji na temat słabych i mocnych stron tego systemu, wprowadzenia ulepszeń itp.

Zaprezentowano jedenaście referatów w dwóch sesjach, z których pierwsza dotyczyła przede wszystkim funkcjonowania systemu FADN oraz zagadnień rachunkowości rolnej, druga natomiast zagadnień związanych z rachunkowością dla potrzeb zarządzania w gospodarstwach oraz przedsiębiorstwach rolniczych.

Uczestników konferencji przywitał prof. B. Klepacki, który zwrócił szczególną uwagę na rolę, jaką odgrywa system FADN w pozyskiwaniu danych do badań naukowych oraz konieczność podejmowania prób ulepszania FADN w celu doskonalenia jakości tych danych.

Pierwszą sesję poprowadził dr T. Kondraszuk – Kierownik Podyplomowych Studiów Rachunkowości Gospodarstw Rolniczych i Przedsiębiorstw SGGW.

Funkcjonowanie systemu FADN, jego cele oraz zasady przedstawił w swoim wystąpieniu **dr L. Goraj**. Omówił priorytet systemu, jakim jest pozyskiwanie danych rachunkowych z reprezentatywnej próby gospodarstw rolnych i dostarczanie ich do Sieci Danych Rachunkowych. Przy pomocy odpowiednich narzędzi statystycznych wyznacza się reprezentatywną próbę gospodarstw rolnych dla pola obserwacji Polskiego FADN. Ustalona liczebność próby Polskiego FADN, zaakceptowana przez Komisję Europejską liczy 12100 gospodarstw, co oznacza, że jedno gospodarstwo rolne uczestniczące w Polskim FADN

reprezentuje średnio około 62 gospodarstwa znajdujące się w polu obserwacji Polskiego FADN. Referent przedstawił także szczegółowe zasady funkcjonowania systemu oraz jego główne wady i zalety. Wystąpienie wzbudziło duże zainteresowanie, czego dowodem było mnóstwo pytań oraz późniejsza dyskusja.

Kolejnym referentem była **dr K. Grabowska**, która przedstawiła polskie oraz unijne procedury kontroli jakości otrzymywanych danych źródłowych do systemu FADN. Zwróciła uwagę na konieczność ulepszenia stosowanych dotychczas zasad kontrolowania informacji pozyskiwanych z gospodarstw oraz niemożność sprawdzenia prawdziwości niektórych danych. Tylko rzetelne, dokładne informacje na temat zjawisk występujących w gospodarstwach objętych systemem FADN umożliwiają uzyskanie wyników badań odzwierciedlających rzeczywistość.

Organizację i przetwarzanie danych w polskim FADN omówił w swoim wystąpieniu **dr D. Osuch**. Ukazał procedury organizacji oraz przetwarzania informacji pochodzących z gospodarstw objętych systemem FADN oraz przedstawił główne trudności i problemy towarzyszące organizacji tych danych.

Zasad przygotowywania raportów dla rolników uczestniczących w polskim FADN dotyczył referat **dr A. Smolika**. Korzyści z opracowywania raportu są dla rolnika między innymi następujące: uzyskanie we właściwym czasie niezbędnych danych przydatnych do podejmowania prawidłowych decyzji w gospodarstwie rolnym; informacja o kondycji finansowej gospodarstwa, jego sytuacji majątkowej i kapitałowej; pomoc w sporządzaniu planów taktycznych, operacyjnych i strategicznych dla gospodarstwa rolniczego oraz możliwość kontroli funkcjonowania gospodarstwa. Autor podkreślił również duże znaczenie standardowego raportu dla rolników pod kątem późniejszego opracowywania danych przez instytucje FADN.

Swoimi doświadczeniami związanymi z FADN w województwie kujawsko-pomorskim podzielił się z uczestnikami posiedzenia **dr R. Sass**. Większość uczestników szkoleń organizowanych przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego, którego dyrektorem jest autor wystąpienia, podkreślała, że podejmowanie decyzji na podstawie nieprawdziwych danych o gospodarstwie nie jest możliwe, ponieważ nie odzwierciedlają one faktycznego stanu. Referent przedstawił główne problemy, z jakimi zetknął się podczas szkoleń i najważniejsze doświadczenia dotyczące funkcjonowania systemu FADN w województwie kujawsko-pomorskim.

Kolejnym z referentów miał być **J. M. Tweddle** – przedstawiciel systemu FADN w Szkocji. Niestety z nieprzewidzianych przyczyn nie mógł on uczestniczyć w konferencji, jednak wszyscy zainteresowani mogli zapoznać się z treścią referatu i zadawać ewentualne pytania za pośrednictwem poczty elektronicznej. Artykuł przedstawiał zasady, cele oraz przede wszystkim różnice między systemami FADN w Polsce oraz w Szkocji.

Po zakończeniu pierwszej sesji tematycznej wywiązała się dyskusja. Największe zainteresowanie wzbudziły referaty dr Romana Sassa oraz dr Lecha Goraja. Pytania dotyczyły głównie kwestii sposobów rozwiązywania problemów związanych z pozyskiwaniem danych w systemie FADN oraz możliwości mobilizowania rolników do ujawniania prawdziwych informacji dotyczących zjawisk, które rzeczywiście miały miejsce w gospodarstwie – czyli uzyskiwania jak najlepszych jakościowo informacji. Zwrócono uwagę także na fakt, że rolnicy niechętnie udostępniają całą prawdę np. o dochodach z gospodarstwa (dr T. Kondraszuk, dr E. Tchorzewska z Katedry Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolniczych SGGW). Kolejne pytania dotyczyły reprezentatywności gospodarstw uczestniczących w systemie FADN.

Drugiej sesji przewodniczył prof. W. Ziętara – Kierownik Katedry Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolniczych SGGW.

Pierwszy z referentów – **dr T. Kondraszuk** przedstawił nową wizję rachunkowości dla potrzeb zarządzania w referacie pt. „Rachunkowość na potrzeby zarządzania – nowe spojrzenie na księgowość gospodarczą”. Przydatność rachunkowości dla potrzeb zarządzania, podejmowania decyzji zależy od wielu czynników, przede wszystkim od jakości i prawdziwości danych zawartych w sprawozdaniach i raportach.

Kolejnym referentem był **mgr S. Jarzębowski** – doktorant w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolniczych SGGW, który przedstawił referat współautorstwa **dr inż. J. Żuka** nt.: „Baza i bank danych do zarządzania jakością w przedsiębiorstwach branży przetwórstwa rolno-spożywczego”. Pokonanie utrudnień związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa zdrowotnego, występujących w całym łańcuchu żywnościowym, jest warunkowane szybkim dostępem do niezbędnych, wiarygodnych informacji, wystarczająco dokładnych oraz poprawnie opisujących zjawiska podlegające ocenie i decyzji. W centrum omawianej problematyki znajduje się baza i bank danych służących podejmowaniu decyzji w procesach zarządzania jakością produktów spożywczych, a w szczególności poprawieniu działań i procesów zarządzania w przypadku zdarzeń kryzysowych.

Wdrożenie do powszechnej praktyki życia gospodarczego wymagań jakościowych artykułów żywnościowych jest uwarunkowane przede wszystkim regulacjami prawnymi oraz zróżnicowanymi oczekiwaniami konsumentów. Proces wdrożenia systemu zarządzania jakością prowadzi do zmian nie tylko struktury produkcji, ale także i sposobu zarządzania produkcją. Podstawowe uwarunkowania wynikają z obowiązujących norm prawnych. Punktem wyjściowym każdego systemu zarządzania jakością jest przestrzeganie przepisów prawnych, które stawiają coraz większe wymagania wobec gwarancji bezpieczeństwa żywności. Całych procesów produkcyjnych w każdej branży przetwórstwa rolno-spożywczego dotyczą często rygorystyczne wymagania prawne odnośnie jakości żywności i odpowiedzialności za gotowe produkty .

Autorzy są zdania, że odpowiednio zorganizowany system zarządzania jakością umożliwia nie tylko identyfikację partii produktów, lecz także kontrolę poziomu zarządzania jakością w całym łańcuchu produkcyjnym.

Zagadnień tych dotyczył także referat **dr inż. J. Żuka**: „Baza i bank danych do podejmowania decyzji produkcyjnych w gospodarstwie-przedsiębiorstwie rolniczym”.

W swoim wystąpieniu J. Żuk podkreślił, że prawie trzydzieści lat temu w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolniczych SGGW została opracowana logistyka oraz szczegółowy algorytm do prac badawczych i programistycznych w zakresie bazy danych do podejmowania decyzji w gospodarstwach rolniczych. Mimo dużych walorów metodyczno-praktycznych, opracowanie to nie zostało z różnych przyczyn wdrożone do praktyki rolniczej.

Autor podkreślił, że wzrasta znaczenie umiejętności doskonałego przewidywania oraz podejmowania trafnych decyzji o kierunku i poziomie intensywności produkcji, zakupie odpowiednich maszyn itp. Od optymalnych decyzji w tym zakresie zależy poziom wydatków finansowych związanych z wyposażeniem gospodarstw w techniczne środki pracy oraz kosztów ich użytkowania.

Skutkiem postępu produkcyjnego w rolnictwie jest nie tylko wzrost produktywności i efektywności gospodarowania, lecz także komplikacje w przebiegu procesów produkcyjnych oraz organizacji gospodarstwa. Wiąże się ten fakt z narastaniem trudności w procesach decyzyjnych, prowadzących do dalszej poprawy efektów działalności gospodarczej.

Pokonanie tych utrudnień warunkowane jest szybkim dostępem do niezbędnych, wia-

rygodnych informacji, wystarczająco dokładnych oraz poprawnie opisujących zjawiska podlegające ocenie i decyzji.

Takim zestawem informacji w nowoczesnym systemie zarządzania gospodarstwami i w polityce gospodarczej są nie tylko wyniki ekonomiczno-finansowe, lecz przede wszystkim „baza i bank danych technologicznych”, umożliwiające szybkie analizowanie potrzebnych informacji w zakresie i układzie wymaganym przez decydenta.

Dr B. Matusz wygłosił referat pod tytułem „Wspomaganie informatyczne służby doradczej”. Referent podkreślił potrzebę wprowadzania nowoczesnych systemów informatycznych w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego w celu poprawy jakości oferowanych szkoleń dla rolników. W systemie FADN niezbędne są nowe systemy komputerowe do ewidencji i prezentacji zebranych danych.

Ostatnim referatem podczas obrad było wystąpienie **dr E. Tchorzewskiej**, która przedstawiła zagadnienie podatku VAT w rolnictwie. Autorka omówiła główne problemy związane z tym zagadnieniem oraz propozycje zmian.

FADN bazuje na danych rachunkowych przydatnych do podejmowania decyzji (w konwencji rachunkowości zarządczej), dlatego również podczas dyskusji w drugiej sesji tematycznej starano się rozwiązać problemy dotyczące jakości pozyskiwanych danych oraz jak najlepszego szkolenia rolników i uświadamiania im zasad oraz znaczenia systemu FADN.

*Sebastian Jarzębowski
Marzena Chmielewska*